

Geschiedenis 19^e en 20^e eeuw

Opdrachten Gemeentearchief Goes voor Calvin College

Inhoud

Koude Oorlog

- 1 De lokale organisatie om de dreiging van een oorlog te weerstaan

Dekolonisatie 1946-1949

- 2 Brieven uit Nederlands-Indië

Tweede Wereldoorlog

- 3 De bevrijding van Zeeland in 1944
- 4 De rol van de Fransen
- 5 Het Duitse militaire kerkhof in Goes
- 6 Krijgsgevangenschap Nederlandse militairen in Duitsland 1943-1945
- 7 Noord-Beveland rond de bevrijding in 1944

Eerste Wereldoorlog

- 8 Bombardementen op Zeeland
- 9 Belgische vluchtelingen in 1914-1915
- 10 Vrouwen aan het werk

Industriële Revolutie

- 11 Fabrieken in Goes
- 12 De komst van de telefoon in Goes

De sociale kwestie

- 13 Weeskinderen in Goes
- 14 Op school aan het einde van de negentiende eeuw
- 15 Volksgezondheid in de negentiende eeuw
- 16 De betekenis van Annie M.G. Schmidt

Opdracht 1 - Koude Oorlog

De lokale organisatie om de dreiging van een oorlog te weerstaan

De eerste die de term Koude Oorlog gebruikt is de schrijver George Orwell in 1945. Hij waarschuwt voor een nieuwe wereldorde van totalitaire staten. Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog tekent zich de nieuwe machtsstructuur in de wereld af, die van 1945 tot 1991 zal bestaan. Twee blokken, gescheiden door het IJzeren Gordijn en de Berlijnse Muur, staan tegenover elkaar. Landen uit de rest van de wereld kiezen vaak voor het ene of het andere blok, de Navo of het Oostblok. Door de herhaaldelijke dreiging van een oorlog in deze periode wordt in veel landen, ook in Nederland, een organisatie met beroepsmensen en vrijwilligers opgericht die de gevolgen van een dergelijk conflict zoveel mogelijk moet beperken. Dit wordt de BB, de Bescherming Bevolking. In de jaren 1952 wordt de organisatie opgericht. Eerst denkt de regering dat een nieuwe oorlog gevoerd zal worden zoals de Tweede Wereldoorlog, met conventionele wapens. Dit standpunt wordt bijgesteld in 1955; ook Nederland moet zich op een kernoorlog voorbereiden. De BB blijft tot in de jaren zeventig bestaan. Ruim voor de val van de Berlijnse Muur (1989) is de organisatie op non-actief gesteld.

In de dossiers van de BB kan worden gezocht naar de wijze waarop vanaf 1950 de organisatie werd opgebouwd. Ook kan worden onderzocht hoe de Koude Oorlog op lokaal gebied zijn weerslag had.

Begeleider Gemeentearchief: F.H. de Klerk, f.de.klerk@goes.nl

⚡ Wervingsposter

⚡ Plaatsing telefooncentrale BB. Archief gemeente Kattendijke, inv. nr. 701r

⚡ Ontsmetters in actie

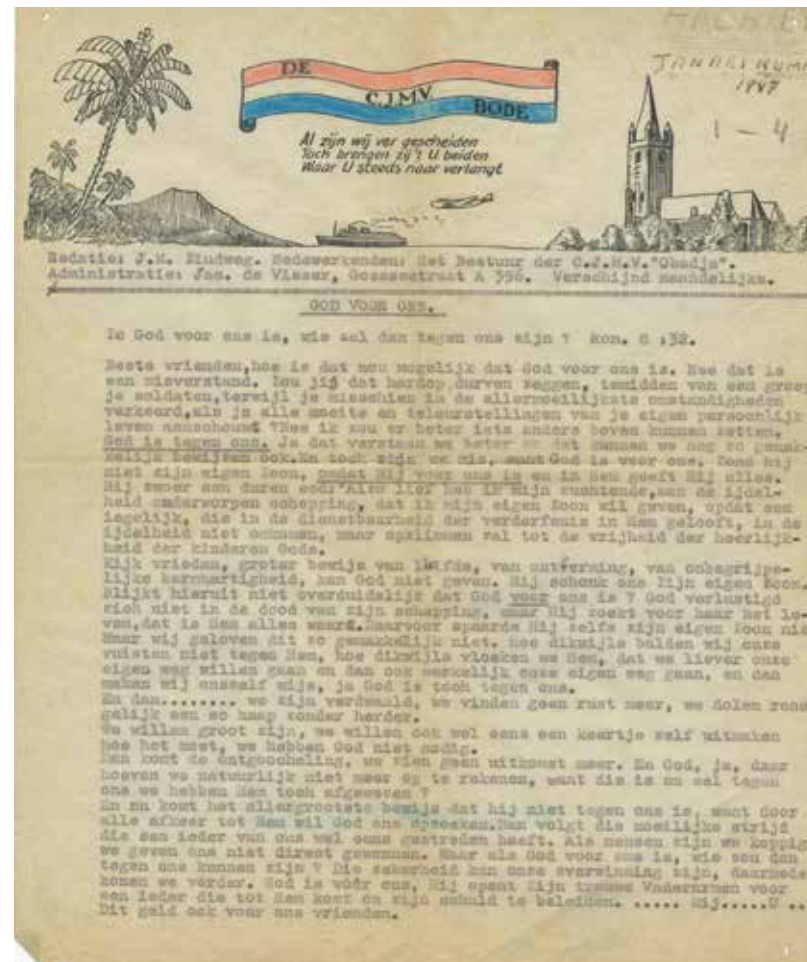
Opdracht 2 - Dekolonisatie 1946-1949

Brieven uit Nederlands-Indië

Toen de Tweede Wereldoorlog geëindigd was, kreeg Nederland te maken met een kolonie die onafhankelijk wilde worden. Het moederland wilde dit niet toestaan, zodat een felle onafhankelijkheidsstrijd werd uitgevochten, waaruit in 1949 Indonesië voortkwam. Passagiersschepen vol Nederlandse soldaten werden vanaf 1946 naar Nederlands-Indië gestuurd om de opstandelingen te bevechten. Ook uit Kapelle gingen jonge mannen daarheen. Zij die lid waren van de hervormde mannenvereniging, stuurden brieven naar deze club, waarin ze hun ervaringen tussen de regels door meldden. De vereniging op haar beurt ging een soort handgeschreven krantjes maken voor hun leden in de verre kolonie. Deze persoonlijke bronnen vormen een klein detail in de grote geschiedenis van de dekolonisatie. Een tweede collectie bevat brieven van soldaat Jan de Braal (1917-1972) uit Kloetinge aan zijn familie. Hierbij hoort een grote verzameling foto's. De uitdaging is om dit materiaal vol persoonlijke informatie in te passen in het algemene beeld van de gebeurtenissen in Nederlands-Indië in de jaren 1946-1949. In deze opdracht onderzoek je enkele brieven van jonge soldaten uit Kapelle. Je gaat op de kaart na waar ze gestationeerd waren, bij welke gewapende conflicten ze betrokken waren, en of daar literatuur over te vinden is. Je toetst zo hun eigen belevenissen aan het grotere kader van de geschiedschrijving.

Begeleider Gemeentearchief: F.H. de Klerk, f.de.klerk@goes.nl

✚ C jmv-bode januari 1947

Opdracht 3 - Tweede Wereldoorlog

De bevrijding van Zeeland in 1944

Een klein onderdeel van de strijd van de geallieerde legers tegen Nazi-Duitsland in 1944 is de bevrijding van Zeeland. Het is wel een belangrijk onderdeel van deze maandenlange strijd. Met de verdrijving van de Duitsers uit Zeeuws-Vlaanderen, de Bevelanden en Walcheren kon namelijk de haven van Antwerpen, die vrijwel onbeschadigd is gebleven, benut worden voor de aanvoer van manschappen en materieel. Hoe ging die bevrijding in zijn werk, welke landen werkten hieraan mee, op welke wijze boden de Duitse troepen weerstand, hoe konden de geallieerden de overwinning behalen? Met kronieken, fragmenten van ooggetuigeverslagen, boeken, kaarten en foto's worden bijzonderheden van deze fase in de oorlog belicht. Met de beantwoording van vragen, het maken van samenvattingen, onderzoek in archiefstukken en op internet krijg je een beeld van de gang van zaken. Misschien kun je mensen vinden die de bevrijding hebben meegemaakt? Die kun je dan interviewen, wat je kunt inpassen in je werkstuk.

Begeleider Gemeentearchief: F.H. de Klerk, f.de.klerk@goes.nl

<<

Noodbrug van de geallieerden naast de kapotte Vlaktebrug eind 1944

<<

De geallieerden komen grotendeels te voet Zuid-Beveland binnen hier in Krabbendijke

<<

Blijdschap op de Grote Markt in Goes als de eerste bevrijders binnenrijden, 29 oktober 1944

Opdracht 4 - Tweede Wereldoorlog

De rol van de Fransen

^ Vlissingen

Vrijwel meteen nadat Duitse troepen in de nacht van 9 op 10 mei 1940 de Nederlandse grens overstaken, kwamen Franse en Engelse troepen in beweging. Dit als gevolg van een geheime overeenkomst die deze landen met Nederland hadden gesloten. Ze zouden te hulp komen als Nederland aangevallen zou worden. Het Franse 7de leger onder generaal Giraud kwam naar het noorden en trok Brabant in om de Duitsers te stoppen. De Franse troepen kwamen hier restanten tegen van het uit elkaar gevallen Nederlandse leger, die op de vlucht waren voor de Duitsers.

In Zeeland waren op 11 mei al schermutselingen tussen Fransen en Duitsers geweest, en wel in het luchtruim. Franse oorlogsschepen die opstoomden naar Zeeland, volgeladen met Franse soldaten, werden vanuit de lucht door Duitse vliegtuigen aangevallen. Bij een luchtgevecht boven de Westerschelde bij Vlissingen werd een Frans vliegtuig neergeschoten. Het toestel stortte neer in Vlissingen. Beide inzittenden, Georges Saméry en Eugène Lemaesquier, kwamen om het leven.

Op 16 mei was het Duitse leger tot in Zeeland opgerukt.

^ Eugène Lemaesquier

Langs het Kanaal door Zuid-Beveland hadden de Franse troepen zich verschanst en probeerden wanhopig tegenstand te bieden. Ze misten echter hun zware wapens, die nog onderweg waren. Zo waren ze geen partij voor de snelle en gemotoriseerde Duitsers. Rond Kapelle en Wemeldinge vonden zware gevechten plaats tussen Duitsers en Fransen. De lichamen van de gesneuvelde Fransen werden verzameld en begraven in Kapelle. Hieruit kwam later de Franse Militaire Begraafplaats voort.

Met diverse websites en boeken is een beeld te geven van het neerschietsen van het Franse vliegtuig. Beide vliegniers werden later in Kapelle begraven. Met de familie van Lemaesquier in Frankrijk kan contact worden gezocht. Over de oorlogshandelingen in Zeeland in mei 1940 is literatuur beschikbaar, kaarten van de opmars van de Duitsers in Zeeland, interviews met ooggetuigen. Met de heer L.H. Brugghe, die deze interviews gehouden heeft, en zich al jarenlang in deze strijd heeft verdiept, kan eventueel ook contact worden opgenomen.

Begeleider Gemeentearchief: F.H. de Klerk, f.de.klerk@goes.nl

1

2

1. Agent Orange, de oorlogsjaren van Prins Bernhard

2. Stuka's

Opdracht 5 - Tweede Wereldoorlog

Het Duitse militaire kerkhof in Goes

Nadat de Duitse troepen in mei 1940 hun verovering van Nederland hadden voltooid, moesten er veel dode soldaten worden begraven. De Duitsers namen een plek aan de haven van Goes in gebruik, waar de gesneuvelde Duitse soldaten ter aarde werden besteld. Van deze begraafplaats is de complete administratie bewaard gebleven. In dit thema verdiep je jezelf in de gegevens van deze begraafplaats. Waar was deze plek, hoeveel soldaten werden er uiteindelijk begraven, waar sneuvelden de Duitsers, en wanneer? Toen de oorlog ten einde was, moest deze begraafplaats worden geruimd. Hoe ging dit in zijn werk, waar gingen de stoffelijke resten naar toe? Met de administratie van de begraafplaats en met de website van de Duitse begraafplaats in Ysselstein (Limburg) verdiep je je in deze vragen.

Begeleider Gemeentearchief: F.H. de Klerk, f.de.klerk@goes.nl

Dief in de nacht

>>

>>

Pamflet uit het einde van de oorlog

Goes,
Duits kerkhof

>>

Opdracht 6 - Tweede Wereldoorlog

Krijgsgevangenschap Nederlandse militairen in Duitsland 1943-1945

In 1943 moesten de Nederlandse officieren en onderofficieren, die in 1940 na de Duitse inval ontwapend en naar huis gestuurd waren, zich weer melden. Alsnog werden ze krijgsgevangen gemaakt, en tevens gijzelaar en soms ook dwangarbeider. De Tweede Wereldoorlog was in 1943 op een keerpunt gekomen, de Duitsers werden vanaf begin 1943 aan alle fronten teruggedrongen. De krijgsgevangenen werden, evenals de dwangarbeiders en de gevangenen van de concentratiekampen, gedwongen te werken. Meestal diende er meegewerkt te worden in de Duitse oorlogsindustrie. In dit thema kijken we naar het kamp Mühlberg. Een krijgsgevangen militair, J.J. Lucieer, heeft een persoonlijk archiefje nagelaten, met een dagboek, brieven en foto's uit het kamp. Met dit materiaal is een boeiend beeld te geven van de leefomstandigheden in het kamp.

Begeleider Gemeentearchief: F.H. de Klerk, f.de.klerk@goes.nl

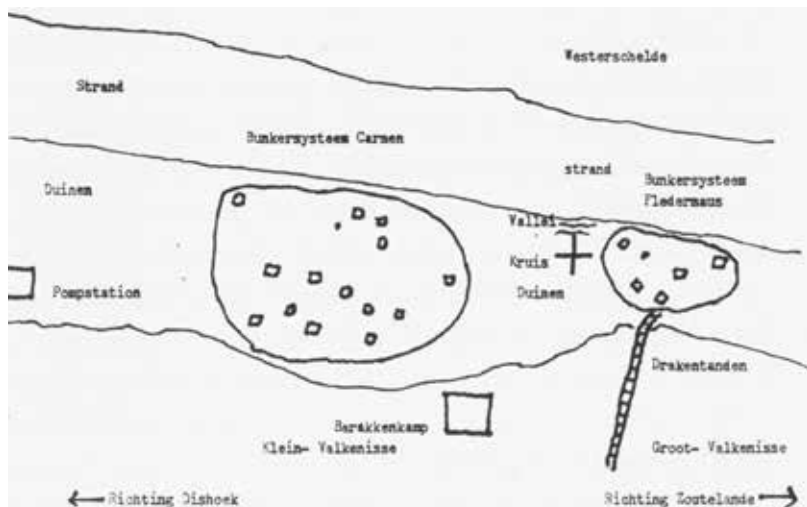

⚡ Het kampleven in Mühlberg

Opdracht 7 - Tweede Wereldoorlog

Noord-Beveland rond de bevrijding in 1944

<<

Situatieschets
Klein-Valkenisse

In de Tweede Wereldoorlog was Noord-Beveland nog een echt eiland, waar je alleen met de boot kon komen. Er waren veerdiensten van Kamperland naar Veere, van Kortgene naar Wolphaartsdijk, en van Kats naar Katseveer (Wilhelminapolder). Er waren maar weinig Duitse soldaten gehuisvest op het eiland, zodat er vrij veel onderduikers waren verborgen. Ook anderszins werden er verzetsactiviteiten ontplooid. Toen in 1943 in delen van Nederland werd gestaakt, bleef het in Zeeland vrijwel overal rustig, behalve op Noord-Beveland. Hier werd ook gestaakt. Toen op 4 september 1944 Antwerpen door de geallieerden werd veroverd, begonnen Duitsers en NSB'ers massaal te vluchten. De volgende dag staat als Dolle Dinsdag bekend in Nederland door deze tumultueuze vlucht. Op het toch al wat opstandige Noord-Beveland dacht men er goed aan te doen de daar aanwezige Duitsers gevangen te nemen. Onverwachts keerden de Duitsers echter terug op het eiland en rekenden leden van het verzet in. Eén van hen, Andries Dieleman, werd in de duinen bij Valkenisse geëxecuteerd. Eind oktober 1944 werd Noord-Beveland bevrijd, maar de dreiging van de Duitsers bleef. Het eiland Schouwen-Duiveland bleef in handen van de Nazi's, en hiervandaan pleegden ze sabotageacties naar het bevrijde gebied, waaronder Noord-Beveland. Eind november 1944 landde een Duitse eenheid bij Colijnsplaat. Hun opdracht was een uitwateringssluis op te blazen om zo het eiland onder water te zetten. Verder waren ze van plan om alle mannen van het dorp in de kerk bijeen te drijven, en vervolgens het gebouw in de lucht te laten vliegen. De Prinses Irenebrigade was meteen na de bevrijding in het dorp gelegerd, en leverde slag met de Duitsers. De Duitse plannen werden gedwarsboomd, maar de Irenebrigade verloor luitenant Havelaar.

Bij deze twee deelopdrachten maak je gebruik van diverse boeken over de Tweede Wereldoorlog. Verder is er een map met archiefstukken over de inkwartiering van de soldaten van de Prinses Irenebrigade in Colijnsplaat, waarmee diverse vragen kunnen worden beantwoord. Daarnaast is er een brochure over het verzet op Noord-Beveland, en een kopie van de afscheidsbrief van Andries Dieleman. Een onderdeel van de opdracht zou kunnen zijn, dat ouderen uit Colijnsplaat worden geïnterviewd over de bevrijding van Noord-Beveland.

Begeleider Gemeentearchief: F.H. de Klerk,
f.de.klerk@goes.nl

Kruis Valkenisse

Aanplakbiljet terechtstelling

Opdracht 8 - Eerste Wereldoorlog

Bombardementen op Zeeland

Tijdens de Eerste Wereldoorlog kwamen voor het eerst vliegtuigen in de lucht, die aan de strijd gingen meedoen. Eerst gebruikten de oorlogvoerenden de vliegtuigen voor verkenningen op het slagveld, maar al snel kwamen er wapens en bommen aan boord. Zeeland lag, zeker vanuit de lucht, dichtbij het oorlogsgebied in België en Noord-Frankrijk. Vrij vaak verdwaalden vliegtuigen, doordat ze nauwelijks over navigatieapparatuur beschikten. Vanuit de lucht konden de piloten soms niet beoordelen boven welke stad ze vlogen, zodat er ook in Zeeland bommen naar beneden kwamen. Zo kregen Goes en Zierikzee Engelse bommen te verwerken. Ook plaatsen in Zeeuws-Vlaanderen kregen hiermee te maken. In deze opdracht kan gekozen worden voor het inzoomen op Goes, dat op 22 december 1917 door een Engels vliegtuig wordt gebombardeerd. Er is een uitvoerig schade-dossier bewaard, waarin tal van bijzonderheden over de schade staan vermeld. Verder schrijven de kranten erover, en worden er nadien zelfs ansichtkaarten gemaakt van beschadigde huizen. Uiteindelijk is de Engelse regering bereid om een schadevergoeding aan de slachtoffers te betalen, maar dat duurt jaren. Ook kan er onderzocht worden wanneer en op welke plaatsen er tijdens de oorlog in Zeeland is gebombardeerd. Zouden vliegtuigen het spoor bijster zijn geraakt tijdens grote veldslagen in België? Welke toestellen vlogen er in die tijd, en hoe was hun bewapening samengesteld? Heeft de Rode Baron hier ook gevlogen?

De gemeente Goes was zo geschrokken van de “bommenregen” dat begin 1918 een plan voor de luchtbescherming werd gemaakt. Met tal van maatregelen probeerde de gemeente de gevolgen van een toekomstig bombardement te beperken. Dat bombardement kwam er gelukkig niet.

Begeleider Gemeentearchief: F.H. de Klerk, f.de.klerk@goes.nl.

Verwoeste huizen aan de achterzijde van een perceel aan de Kleine Kade, naartoe een bom gevallen is.

Perceelen aan de Kleine Kade, die veel geleden hebben door dat een bom gevallen is door de motorboos, die daar gerveerd ligt.

Fokker D. 7
>>

<<

Bombardement
op Kleine Kade in Goes

Opdracht 9 - Eerste Wereldoorlog

Vertrek uit Ieper

Belgische vluchtelingen in 1914-1915

In augustus 1914 brak de Eerste Wereldoorlog uit. Een van de gevolgen hiervan was dat in het najaar van 1914 grote delen van België ontvolkt raakten. Iedereen ontvluchtte het oorlogsgeweld. Deze eerste 'moderne' oorlog hield weinig rekening met burgers, woonhuizen, kerken, scholen etc. Heel de oorlog lang bepaalden technische ontwikkelingen het aanzien van de strijd, bijvoorbeeld door voor het eerst vliegtuigen of tanks in te zetten. Toen in oktober 1914 de Duitsers Antwerpen gingen beschieten, vluchtten honderdduizenden Belgen naar Nederland. Een groot deel van hen probeerde via Zeeuws-Vlaanderen de Westerschelde over te steken. Plaatsen met havens zoals Waarde, Hansweert, Ellewoutsdijk, Hoedekenskerke en Vlissingen kregen tienduizenden vluchtelingen te verwerken. Geen van de gemeenten was voorbereid op zo'n immense toestroom van mensen. In heel Zeeland werden steuncomités opgericht. De meeste vluchtelingen werden na een aantal dagen verderop in Nederland ondergebracht.

In deze opdracht staat het kleine archiefje van het steuncomité van Kloetinge tot je beschikking. Verder is er een register van vluchtelingen in Goes beschikbaar, waarin veel bijzonderheden over de vluchtelingen staan vermeld. Daarnaast is er literatuur en zijn er rapporten over de opvang in Zeeland. Hiermee kun je voor de hele provincie een overzicht van de vluchtelingenstroom maken. De krantenbankzeeland.nl biedt veel detailinformatie.

Verder zijn er enkele boeken over de Eerste Wereldoorlog in Zeeland verschenen die nieuwe informatie bieden. Ook internet biedt tal van nieuwe sites die de moeite van het raadplegen waard zijn.

Begeleider Gemeentearchief Goes: F.H. de Klerk, f.de.klerk@goes.nl.

⚡ Belgen in de Nieuwstraat in Goes

⚡ Belgen op Olmenstein in Kloetinge

Opdracht 10 - Eerste Wereldoorlog

Vrouwen aan het werk

De Centrale Keuken te Goes, 1917-1919

In de loop van 1916 werd de situatie in Nederland steeds nijpender. Omdat veel mannen in het leger moesten dienen, stagneerde de economie. Naar voorbeeld van het oorlogvoerende Engeland, waar vrouwen in het arbeidsproces terechtkwamen, wilden vrouwen hier ook hun bijdrage leveren. In veertig steden werden de Urgentieraden opgericht. Ze moesten zorgen voor betaalde en onbetaalde arbeid voor vrouwen. Overal richtten ze Centrale Keukens op, een soort gaarkeukens, waar mensen maaltijden konden afhalen. Zo ook in Goes. Deze keuken bleef tot 1919 in bedrijf. De terugkeer van de mannen in het arbeidsproces leidde ertoe dat veel vrouwen hun werk weer kwijtraakten. Bij de grondwetswijziging van 1917 werd algemeen kiesrecht ingevoerd, maar alleen voor mannen. Pas in 1919 kregen vrouwen hetzelfde recht.

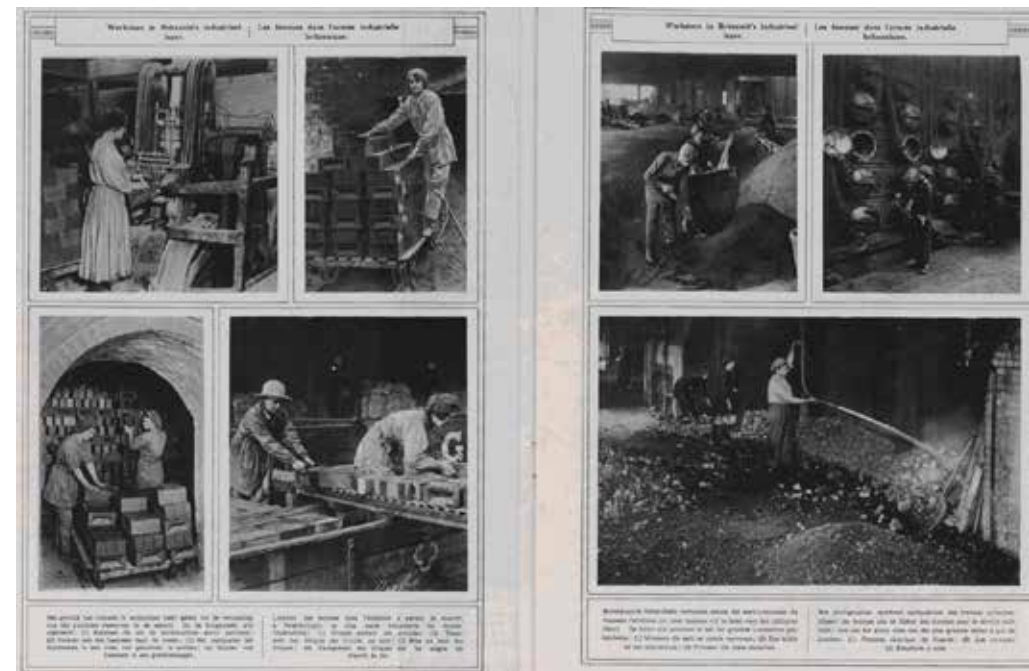
In het archief van de Centrale Keuken is zeer gedetailleerd de totstandkoming van de keuken te volgen. Voor de hand liggende vragen zijn: wie waren de bestuursleden, waar kwam het geld vandaan, wat is er gebeurd in 1919 bij de ontmanteling van de keuken?

Begeleider Gemeentearchief: F.H. de Klerk, f.de.klerk@goes.nl

>>

Betoging voor vrouwenkiesrecht in Amsterdam, ca. 1918

>>

Vrouwen die mannenwerk verrichten in Engeland. Uit: De oorlog in Beeld

Opdracht 11 - Industriële revolutie

Fabrieken in Goes

Sommige bedrijven in Goes bestaan al meer dan honderd jaar of leven voort onder een andere naam. Houtverwerkingsfabriek La Vitesse is er een voorbeeld van. Het verhaal begon in 1872 met Simon van der Peijl, die als rijwagenmaker startte en zijn bedrijf wist uit te bouwen tot een grote houtverwerkingsfabriek. In het jaarverslag van de gemeente van 1902 staat: “Bijzondere nijverheid of handel van eenig belang heeft men in deze gemeente niet (...). Het belangrijkste is nog de houthandel en als uitvloeisel daarvan vindt men de stoomhoutzagerij “La Vitesse”, eene naamloze vennootschap, waarvan de heer S. van der Peijl directeur is.”

In par. 8.1 van je boek wordt de industriële revolutie behandeld. Je zou de geschiedenis van La Vitesse kunnen zien als een illustratie daarvan op lokaal niveau. In deze opdracht beschrijf je de ontwikkeling van La Vitesse en andere bedrijven tegen de achtergrond van de industriële revolutie.

Begeleider Gemeentearchief: W.H. van Meegen, w.van.meegen@goes.nl

>>

De fabriek vlak voor de sloop in 1986

∨ Hout van La Vitesse in de Westvest in 1904

Opdracht 12 - Industriële revolutie

De komst van de telefoon in Goes

Hoeveel cijfers heeft het nummer van je mobieltje? En hoeveel cijfers de vaste telefoon thuis? Thuis heb je een netnummer. Dat bestond vroeger nog niet, toen ging dat per plaatsnaam. Ooit had natuurlijk iemand nummer 1 in Goes. Wie was dat? En wanneer kwam er eigenlijk telefoon in Goes? Hoe kon je bellen als je zelf nog geen telefoonaansluiting had? In par. 8.1 van je boek wordt de industriële revolutie behandeld. Een aspect dat hier niet aan de orde komt, maar wel deel uitmaakt van de ontwikkeling tot industriële samenleving, is de opkomst van de moderne communicatiemiddelen. In deze opdracht onderzoek je hoe de komst van de telefoon in Goes verliep, afgezet tegen de verbetering van de bereikbaarheid van Zeeland in het algemeen (infrastructuur).

Begeleider Gemeentearchief: W.H. van Meegen, w.van.meegen@goes.nl

Vijftig is de Goos de automatische telefooncentralen in haar nieuwe bekleding officieel geopend. Het gebouw is een monument voor de Goosche stads-entree.

Een gesprek wordt aan de ingangspartij van het monumentale gebouw der nieuwe Goosche telefooncentrale.

En dit is een gedeelte der automatische apparatuur van het nieuwe telefoonstelsel, dat door den directeur nog eens wordt gecontroleerd.

<<
Bellende heren
in 1948

In de interloode zont werd dandelijk de gehele apparatuur door de hier aanwezige telefonisten in gebruik genomen.

Rechts: De moderne apparatuur van de interloode verbindingslijnen maken het werk heel wat sneller en prettiger.

Tijdschriftartikel uit 1935

<<
Een telefoonpaal in Yerseke
omstreeks 1900

Opdracht 13 - De sociale kwestie

Weeskinderen in Goes

In Goes werd in de zeventiende eeuw een weeshuis opgericht. Kinderen waarvan de ouders waren overleden, of half-wezen, konden hier onderdak vinden en kregen scholing. Ook leerden de jongens als leerjongen een vak bij een ambachtsman. Meisjes leerden hoe ze een huishouden konden runnen. Als ze meerderjarig werden, kregen ze een gereedschapskist (de jongens) of een uitzet (de meisjes) mee. Aan de hand van diverse archiefstukken, zoals reglementen, menulijsten voor het eten, en gegevens over de werkadressen leren we iets over het leven van de weeskinderen. Verder zijn er veel foto's en andere afbeeldingen beschikbaar, en bovendien enkele interviews met vroegere weeskinderen.

Begeleider Gemeentearchief: F.H. de Klerk, f.de.klerk@goes.nl

>>
Weeshuis
door Springer

Weesmeisjes
in poort ca. 1920

<<

<<
Weesjongens en
-meisje ca. 1910

Opdracht 14 - De sociale kwestie

Op school aan het einde van de negentiende eeuw

Vanaf 1865 was in Goes een Rijks Hogere Burger School (RHBS) gevestigd. Kinderen uit gegoede gezinnen konden hier doorleren, iets wat voor de arme mensen niet was weggelegd. Aan de hand van diverse schoolreglementen en lesroosters uit de periode 1880-1890, en met foto's en tekeningen, is een beeld te geven van het leven van een schoolleerling van ruim honderd jaar geleden. In dit thema kan het lesrooster van tegenwoordig tegenover dat uit de oude tijd worden gezet.

Begeleider Gemeentearchief: F.H. de Klerk, f.de.klerk@goes.nl

>>
RHBS, uitgaan
van de school 1908

>>
RHBS 1908,
klas 5

Goese Lyceum 1923 ▾

Opdracht 15 - De sociale kwestie

Volksgezondheid in de negentiende eeuw

Een ingemetselde gedenksteen op de hoek van de Sint Jacobstraat en de Bocht van Guinea met de tekst *Vanouds In den armenhoek* herinnert aan de tijd dat dit ooit een van de arme buurten van Goes was. Ook de Smalle Zeven Koten (Vuilstraat), het Schotje van Armoe (Groene Weidje), de Matth. Smallegangesbuurt en het Pieter Jasperseplein en de Pieter Jaspersestraat stonden bekend als arme buurten. De mensen leefden er in krotwoningen, dicht op elkaar en onder erbarmelijke hygiënische omstandigheden.

Tussen armoede, huisvesting en gezondheid bestaat een duidelijke relatie. In deze opdracht doe je aan de hand van literatuur en oude documenten onderzoek naar de leefomstandigheden van de mensen in de negentiende eeuw in het algemeen en in het bijzonder in Goes en omgeving. Een van die bronnen is een bijzonder boekje uit 1861 van de Goese arts K. Broes van Dort, die verslag doet van zijn onderzoek naar de sterfte in Goes tussen 1830 en 1859. Tevens onderzoek je wat er gedaan werd om de armoede te bestrijden en om de volksgezondheid te verbeteren.

Begeleider Gemeentearchief: W.H. van Meegen, w.van.meegen@goes.nl

Het Gasthuis

 Vuilstraat

Opdracht 16 - De sociale kwestie

De betekenis van Annie M.G. Schmidt

Haar rol in het culturele leven en het maatschappelijk debat

In Kapelle wordt in 1911 aan het Kerkplein in de hervormde pastorie een dochter van predikant Schmidt geboren: Annie Maria Geertruida. Zij zal zich, na een wat moeizame jeugd te Kapelle, ontwikkelen tot Nederlands grootste kinderboekenschrijfster. Aan het einde van haar leven, ze overlijdt in 1995, heeft ze voor haar jeugdliteratuur en –poëzie in binnen- en buitenland veel prijzen uitgereikt gekregen. Daarnaast is ze bekend geworden als theatermaakster, bedenker van radio- en televisieprogramma's en schrijfster van musicals, waarin ze maatschappijkritiek niet uit de weg gaat.

Met behulp van enkele boeken over Annie M.G. Schmidt kun je een beeld van haar krijgen. Daarnaast is er een grote collectie knipsels uit kranten en tijdschriften beschikbaar, waarmee de persoon van Annie meer gaat leven. De uitdaging is om uit al dit materiaal een beeld van de schrijfster, én van de maatschappij uit haar tijd op te roepen.

Begeleider Gemeentearchief: F.H. de Klerk, f.de.klerk@goes.nl

 Annie M.G. Schmidt

